

**Philippe
Claudel**
Súostrovie psa

**Preklad
Mária Michalková**

INAQUE

Philippe Claudel

Súostrovie psa

Preklad tejto knihy vo forme štipendia podporil Fond na podporu umenia.

Philippe Claudel

L'ARCHIPEL DU CHIEN

COPYRIGHT © Stock, 2018

Published by arrangement with Lester Literary Agency

TRANSLATION © Mária Michalková-Rovná, 2020

EPILOGUE © Mária Michalková-Rovná, 2020

COPYEDITING Jana Šulková, Martina Kubealaková

COVER © Barbora Šajgalíková

COVER IMAGE © Miloš Kopták

SLOVAK EDITION © Inaque, 2020

ISBN 978-80-8207-066-1

ISBN E-BOOK 978-80-8207-067-8

Philippe Claudel
Súostrovie psa

INAQUE

Povedzte mi, o koľkej ma majú preniesť na palubu.
Posledné napísané slová Arthura Rimbauda.

Buď šťastný, ak sa po prežitom trápení smieš nadýchnuť.
A blažený, ak ťa zo všetkých útrap vylieči smrť.
Giacomo Leopardi

I

Prahnete po zlate a šírite popol.

Špiníte krásu, urážate nevinnosť.

Dovólíte, aby sa mohutnými potokmi všade rozlievalo bahno. Živíte sa nenávisťou, nechávate sa viesť ľahostajnosťou. Ste bytosti spánku; večne spíte, aj keď si myslíte, že bdiete. Ste plodmi driemajúcej epochy. Vaše city sú prchavé ako motýle, čo rýchlo vyletia z kukly, aby ich vzápätí spálilo denné svetlo. Hnetiete si životy z vyschnutej a matnej hlíny. Zožiera vás samota. Tučniete zo svojho sebeckva. Obraciate sa chrbtom k svojim bratom a strácate dušu. Vaša povaha kvasí zabudnutím.

Ako zhodnotia budúce storočia vaše časy?

Príbeh, ktorý budete čítať, je natoľko skutočný, natoľko môžete byť skutočnými vy sami. Odohráva sa tu, rovnako by sa však mohol odohrávať tam. Bolo by priveľmi jednoduché myslieť si, že sa stal niekde inde. Mená bytostí, čo ho zaľudňujú, nie sú dôležité. Mohli by sme ich zmeniť. Použiť namiesto nich vaše. Natoľko sa im podobáte, vzišli ste z tej istej nemeniacej sa formy.

Som si istý, že si skôr či neskôr položíte oprávnenú otázku: bol svedkom toho, čo nám rozpráva? Odpoviem vám: áno, bol som toho svedkom. Tak ako aj vy ste boli toho svedkami, lenže ste to nechceli vidieť. Nikdy to nechcete vidieť. Som ten, kto vám to pripomína. Ten, kto znepokojuje. Ten, ktorému nič neujde. Vidím všetko. Viem všetko. Ale nie som ničím a zamýšľam ním zostať. Ani mužom, ani ženou. Som jednoducho hlasom. Ten príbeh vám porozprávam z tieňa.

Skutky, o ktorých budem hovoriť, sa stali včera. Pred niekoľkými dňami. Pred rokom či dvomi. Nie skôr. Píšem „včera“, ale zdá sa mi, že som mal napísať „dnes“. Ľudia nemajú radi včerajšok. Ľudia žijú v prítomnosti a snívajú o zajtrajškoch.

Príbeh sa odohráva na ostrove. Na akomsi ostrove. Ani veľkom, ani peknom. Iba málo vzdialenom od krajiny, od ktorej závisí, ale ktorá naň zabudla, a blízko inej pevniny, než je tá, ku ktorej patrí, ale o ktorej nič nevie.

Na ostrove *Súostrovia psa*.

Keď sa človek díva na toto súostrovie na mapách, na prvý pohľad si *Psa* nevšimne. Skrýva sa. Deti sa ho usilujú rozpoznať. Učiteľka, ktorú už prezývajú Starena, sa zvykla baviť na ich úsilí a potom na ich prekvapení, keď im koncom paličky vyznačila obrysy ňufáka. *Pes* sa náhle vynoril. Vyľakalo ich to. Bolo to s ním ako s niektorými bytosťami, s ktorými sa začnete stretávať bez toho, aby ste vytušili ich pravý charakter, a ktoré vás jedného dňa schmatnú pod krkom.

Pes je tu, nakreslený na jemnom papieri. Papuľa otvorená, tesáky vycerené. Pripravuje sa roztrhať ohromný bledomodrý priestor, ktorý mapa posia-

la číslami značiacimi hĺbku a šípkami vyznačujúcimi prúdy. Dva zaoblené ostrovy sú čeľustami, jazyk je tiež ostrovom, rovnako aj zuby, niektoré špicaté, iné masívne, hranaté, ďalšie zasa úzke ako dýky. Jeho zuby, teda ostrovy. Medzi nimi ten, na ktorom sa odhráva tento príbeh, jediný obývaný, celkom na konci spodnej čeľuste. Na samom kraji ohromnej modrej koristi, ktorá nevie, že je objektom túžby.

Život na ostrov priniesla sopka, ktorá je jeho dominantou a ktorá naň po tisícročia chrlila lávu a úrodný popol. Nazývajú ju *Brau*. To meno znie barbarsky. Kedysi, keď sa ešte ostrov tešil z kriku a smiechu detí, vzbudzovala v nich strach. Od svojho posledného záchvatu zlosti *Brau* trávi. Kráter má väčšinou ponorený do periny z oblakov. Oddáva sa dlhej sieste. Z času na čas si grgne. Sú to tupé zvuky. Ako keď sa spiaci mrzuto strasie a opäť sa ponorí do spánku.

Zvyšok psej kostry tvorí množstvo drobných ostrovov, väčšinou maličkých ako omrvinky, čo zostanú po jedle zabudnuté na obruse. Pustých. Ale ten, ktorý ideme objaviť, je, celkom naopak, ukovaný búšením ľudskej krvi. Pretrváva ako kúsok sveta, čo spadol do azúru. Pôvodne, v dobe Feničanov, to tu bolo nepochybne zaľudnené rybármi, potomkami pirátov a zlodejov, čo stroskotali v pobrežných vodách alebo sa tu ukryli, aby zráťali koristiť.

Sú tu vinice, olivové háje, sady kaparovníkov. Každé obrobené jutro svedčí o zanovitej trpezlivosti predkov, ktorí ho vyrvali sopke. Tu mohol byť človek rybárom alebo sedliakom. Iná možnosť nebola. Mladí často nechcú ani jedno, ani druhé. Odchádzajú. Po odchodoch nikdy nenasledujú návraty. Je to tak, a je to tak odjakživa.

Pes vyvrhuje neľudské ročné obdobia. Leto ľudí vy-

sušuje a ubíja. Zima nimi preniká skrz-naskrz. Vietor je ostrý a dážd' studený. Mesiace malátnosti s drkotajúcimi zubami. Ich domy obleteli svet. Ako fotografie. V časopisoch. Architekti, etnológovia, historici sa ich na nič nepýtali a jednoducho rozhodli, že patria do kultúrneho dedičstva ľudstva. Najskôr ich to rozosmialo, potom protestovali. Nemôžu ich ani zbúrať, ani prestavať.

Tí, čo tam nežijú, im závidia. Hlupáci. Domy zo zle priliehajúcich lávových kameňov pôsobia ako hrubé stavby, vybudované akýmsi trpasličím národom. Sú k svojim obyvateľom neprívetivé. Nepohodlné. Tmavé a drsné. Ľudia sa v nich dusia alebo mrznú. Domy ich obostrú a gniavia. Napokon ich pretvorila na svoj obraz.

Ostrovne víno, červené, ťažké a sladké, je z odrody, čo rastie iba tu – *muroula*. Bobuľky pripomínajú oči straky: malé, čierne, žiarivé, očistené od matného povlaku. Hrozno poobierané v polovici septembra sa rozloží na múriky viníc a kaparových sadov, pred vtákmi ho chránia jemné siete. Pred lisovaním dva týždne schne, potom sa šťava nechá kvasiť v šere úzkych a dlhých pivníc, vyhlbených do úbočí *Brau*.

Keď sa neskôr víno stočí do fliaš, má farbu býčej krvi. Svetlo ním neprenikne. Je dieťaťom temnôt a útrob zeme. Je vínom bohov. Keď si v ňom človek omočí pery, pocíti v ústach slnko a med, čo mu pretečú hrdlom spolu s bezodnou priepasťou z druhej strany sveta. Starí zvyknú vravieť, že keď ho pijú, je to, akoby zároveň ťahali z prsníka Afrodity a Hádesa.

II

Všetko sa to začalo jedného septembrového rána na pláži. To miesto volajú plážou len z nedostatku vhodnejšieho pomenovania, pretože pre útesy a prúdy sa tam nedá plávať, a keďže povrch tvoria drsné, ostré, zraňujúce sopečné kamene, ani vylihovať.

Starena sa tam chodila prechádzať každý deň. Starena je bývalá učiteľka. Všetci obyvatelia ostrova prešli jej rukami. A ona zas poznala všetky rodiny. Narodila sa tu a tu aj zomrie. Nikto ju nikdy nevidel usmiať sa. Nevie sa ani len, koľko má rokov. Nepochybné blízko osemdesiatky. Žiaľ, pred piatimi rokmi musela zo školy odísť. Teraz chodíva každý deň zavčas rána na prechádzku so psom, bastardom s melancholickými očami, ktorý nič nemiluje tak veľmi ako naháňať čajky.

Na pláži bola vždy sama. Nijaké počasie, vlastne vôbec nič na svete ju nemohlo donútiť, aby sa vzdala tejto chôdze po brehu mora, po tomto bezútešnom mieste, ktoré pôsobilo, akoby ho odtrhli od nejakej severskej krajiny, od Škandinávie alebo Islandu, a hodili sem, aby trápilo dušu.

V ten deň pes bežal popri nej ako zvyčajne. Skákal dovysoka, načahujúc sa za veľkými vtákmi, ktoré si ho nevšimli. Rozpršalo sa. Zatiaľ to bol iba drobný dážď, ľahký a studený, kým more sa vzdúvalo zlostnými vlnami, krátkymi, ale strmými, čo sa na štrku trieštili do špinavej peny.

Náhle pes zastal, zaštekal a pustil sa do šialeného behu, ktorý ho viedol asi o päťdesiat metrov ďalej, k trom podlhovastým predmetom, čo vlny vyvrhli na breh, ale trochu nimi ešte pohadzovali, akoby im padlo zaťažko celkom ich opustiť. Pes ich oňuchal, otočil sa k Starene a začal žalostne zavýjať.

V tej istej chvíli objavili tieto predmety dvaja muži: Ameriko, slobodný, čiastočne vinohradník, čiastočne majster všetkých remesiel, ktorý občas prichádzal skontrolovať, čo sem prúd priniesol: kanistre hodené cez palubu, stratené dosky, siete, laná, naplavené drevo. Už zďaleka uvidel akési čudné predmety. Zosadol z vozíka, pohliadka osla po slabinách, prikázal mu, nech sa nehýbe, nech zostane na ceste. A bol tam aj Mečún, ktorého tak volali, lebo akokoľvek bol mdlého rozumu, nepochybne bol jedným z najšikovnejších lovcov mečúnov na ostrove, poznal zvyky tejto veľkej ryby – meča –, poznal hlbiny, kde prebývala, jej nálady a denný rytmus, vedel uhádnuť jej cesty a úskoky.

V ten deň lode nevyplávali. Bol priveľký nečas. Mečún pracoval pre starostu, ktorý bol najvýznamnejším zamestnávateľom rybárov na ostrove. Vlastnil tri motorové lode a chladiace zariadenia, kde mohol skladovať vlastné ryby a aj ryby ďalších desiatich rybárskych zamestnávateľov, prichudobných na to, aby mali vlastné.

Pred dvoma dňami, keď boli všetci na mori, náraz vetra odniesol tri bóje, ku ktorým boli priviazané koše na langusty, čo Mečún rozložil na širom mori.

Bola to jeho vlastná iniciatíva, so súhlasom starostu si požičal loď na celý deň a celú noc.

V to pondelkové ráno prišiel na pláž, aby sa pozrel, či ich sem prúd nedohnal. Zalarmovalo ho dlhé psie zavytie. Pred ním kráčala Starena, ale nepočula ho. Videl, ako náhle zrýchlila krok, potkýnala sa o kamene, skoro spadla, pozviechala sa. Cítil, že sa čosi deje.

Zbadal Amerika, ktorý zišiel z vozíka a tiež kráčal smerom ku psovi.

Všetci traja, Starena, Ameriko a Mečún, sa v tej istej chvíli priblížili k mokrým predmetom, pohadzovaným vlnami. Pes sa pozrel na svoju paniu, krátko zaštekal, potom oňuchal, čo more práve vyvrhlo: tri mužské telá tmavej pleti, oblečené iba v tričku a džínsoch; s bosými nohami a tvárou na štrku vyzerali, akoby spali.

Starena prehovorila prvá:

„Na čo čakáte? Vytiahnite ich!“

Muži si vymenili pohľady a potom urobili, čo Starena prikázala. Nevedeli celkom dobre, ako by mali mŕtvolu chytiť, a tak chvíľu váhali. Napokon ich uchopili popod pazuchy, cúvajúc ich vytiahli z vody a uložili bok po boku na tmavé kamene.

„Nemôžete ich nechať takto! Otočte ich!“

Aj teraz zaváhali, ale napokon preklopili telá na bok. Náhle sa objavili tváre mŕtvych.

Nemali ani dvadsať rokov. Viečka mali privreté. Vyzerali, akoby spali hlbokým spánkom, ktorý im skrútil pery a pleť pretkal fialovými žilkami, čo im dodalo neprístupný výraz, pripomínajúci výčitku.

Starena, Ameriko a Mečún sa naraz pokrižovali. Pes zaštekal. Trikrát. Znova sa ozval Starenin hlas:

„Ameriko, máš vo vozíku celtu?“

Ameriko prisvedčil.

„Mečún, ty to choď oznámiť starostovi. S nikým iným sa nerozprávaj. Vráť sa s ním. Nešuchci sa.“

Mečún neprotestoval a odbehol. Smrť mu vždy naháňala strach. Bolo počuť, ako more hučí po nárazoch vetra, ktorý sa v noci prehnal ostrovom, bolo ho cítiť až vnútri v domoch, lebo popod dvere, do komínov a pomedzi nepriliehajúce kamene prskal slané sliny. Mimo chodom, ľudia zle spali, ustavične sa v posteli vrteli, vstávali, aby šli na záchod alebo sa napili vody.

Starena a pes zostali pri telách. Vyzeralo to ako nejaký didaktický obraz v galérii, pri ktorom sa človek pýta, aké poučenie má znázorňovať: nekonečné more, tri tmavé mladé mužské telá, stará žena a pes, stojaci pri jej nohách. Človek jasne cíti, že to má niečo znamenať, ale nevie prísť na to čo.

Ameriko sa vrátil s modrou plastovou plachtou.

„Zakry ich,“ povedala Starena.

Telá zmizli pod rubášom z PVC. Ameriko poukľadal po obvode plachty kamene, aby ju neodniesol vietor, ten sa však pokúšal vniknúť pod ňu. Vydával pritom suché, ostré zvuky, ako pod cirkusovým šapito.

„Čo si myslíte, pani učiteľka, odkiaľ prišli?“

Ameriko sa napriek štyridsiatke na krku, hrubým mužským prstom a tvári popraskanej od starého kúska mydla vrátil k detskému hlasu a neistote. Zapálil si cigaretu.

„Podľa teba?“ odsekla prudko Starena.

Ameriko pokrčil plecami, potiahol si z cigarety, čakajúc na formuláciu, ktorú sa neodvážil vysloviť. Ale keďže Starena mlčala, váhavo – ako žiak, čo si nie je istý odpoveďou – zamrmlal, bradou naznačiac smer k bledým diaľkam kdesi na juhu.

„Odtiaľ...?“

„Samozrejme, že odtiaľ! Nespadli z neba! Nikdy si nebol príliš bystrý, ale pozeráš predsa telku ako všetci, nie?“

III

Mečún sa nešuchtal. Ani nie o polhodinu sa znovu objavil, vynoriac sa spoza vysokej skaly, ktorá zahradzovala pláž a skrývala ju pred pohľadmi mesta a prístavu. Za ním išiel starosta, ale nebol sám, sprevádzala ho ešte jedna silueta, tučná a ochabnutá, silueta Doktora.

Keď ho Starena zbadala, zahrešila pomedzi zuby. Pes vyšiel prichádzajúcim naproti, očakávajúc pohľadenie, no nedostal ho.

„Tak čo je to za tajomstvo?! Ten debil mi nič nechcel povedať!“

Mečún sklonil hlavu. Starosta bol nervózny. Chudý ako trieska, žltá tvár, sivé vlasy. Mal šesťdesiat. Rovnako ako Doktor, ktorého poznal od detstva, ale ktorý mal rozmery a tvar suda. Bol plešivý a červený. Hornú peru mu skrývali mohutné fúzy, nafarbené načierno. Ledva lapal dych. Mal na sebe ľanový oblek, ktorý bol kedysi elegantný, ale od tých čias na viacerých miestach posiaty škvrnami a dierami. Starosta bol v rybárskych montérkach.

„Povedala som Mečúnovi, aby informoval iba teba.“

„S Doktorom sme ešte pracovali na tom poondennom projekte kúpeľov. Povieťe nám konečne, o čo ide?“

„Ukáž im to!“

Ameriko pochopil. Sklonil sa a odložil tri z kameňov, čo pridržali plachtu. Vietor sa pod ňou prevaľoval a vytvaroval na nej brucho tučnej ženy. V tej chvíli sa z neba prudko spustili dve čajky, obrovské a hrozivé, preleteli tesne ponad mužov, ktorí inštinktívne vtiahli hlavy medzi pleciami, a hneď aj vzlietli a zmizli v oblakoch.

Keď Doktor zočil telá, na okamih sa mu z tváre stratil zvyčajný úsmev. Starosta hromžil v starom dialekte, v ktorom sa už tisíc rokov a možno i dlhšie miešali arabské slová so španielskymi a gréckymi. Čelo sa mu stiahlo do bezpočetných vrások svedčiacich o starostiach, ktoré videl vzísť z tohto objavu a ktorých dosah si náhle uvedomil.

Ale to najzvláštnejšie a pravdupovediac najneskutočnejšie bolo, že sa náhle ozval nový hlas, ktorý nepatrilo nikomu z prítomných, hlas, pri ktorom všetci odrazu nadskočili, akoby medzi nich znenazdajky zavítal sám Diabol.

V zmätku myšlienok a ako si postupne uvedomovali, že to, čo majú pred očami, nie je nočná mora, scéna z filmu, z televíznych novín ani stránka nejakej detektívky, ale vlhká realita septembrového rána, nezaučuli kroky človeka, ktorý sa k nim približoval a práve prebodol ticho ako nejaký hnisavý vred jednoduchým opakovaním „Bože môj“ trikrát za sebou, tichým a vyľakaným hlasom, z ktorého im všetkým naskočili zimomriavky a ktorý ich okamžite podráždil, lebo nikto nemá rád, keď ho prichytia pri slabosti a strachu.

Ten, čo božekal, bol Učiteľ. Prebral triedu po Starene. Nebol z ostrova. Teda prišelec. Starena ho nemala

rada, ale ona mala rada málokoho. Samozrejme, bolo už naozaj načase, aby odovzdala štafetu, no pre ňu bol zlodejom. Ukradol jej prácu. Ukradol jej žiakov. Ukradol jej školu. Neznášala ho.

Mal ženu, hovorilo sa, že je ošetrovateľkou. Spočiatku si hľadala prácu, ale nič jej neponúkli. Potom sa pokúsila otvoriť si ošetrovňu v prístavku ku škole. Lenže ľudia na ostrove sa liečili sami, a keď to bolo niečo vážnejšie, bol tu Doktor. Napokon teda zostala doma. Nič nerobila, a tak sa jej čas pomaly vliekol. Ostrov sa jej stal každodennosťou a súžením.

Povrávalo sa, že hynie ako kvet zabudnutý v kúte na okne, ktorý takmer nikdy nepolejú. Manželia mali dve dievčatká, dvojčičky. Drobné, veselé, bezstarostné vtáčatká. Dve desaťročné deti, ktoré sa od seba nikdy neodlúčili a hrali sa iba spolu.

V to ráno mal Učiteľ na sebe zelené šortky a priľhavé biele tričko, na ktorom sa vynímal reklamný slogan mobilného operátora, na nohách tenisky. Lýtka a stehná si holil ako profesionálni športovci. Mal pokožku ako žena. Každé ráno si dával dlhý bežecký tréning, potom sa osprchoval a išiel do práce. Nevnímal nič okrem troch mŕtvol, zatiaľ čo všetci ostatní sa dívali na neho.

„Čo vy tu robíte?!“ osopil sa naňho Starosta.

„Behal som. Uvidel som vozík a Amerikovho osla. A v diaľke vás všetkých. A potom plachtu. Povedal som si...“

„Čo ste si povedali?“

Starena hovorila rovnako nepriateľsky ako Starosta.

„Že to všetko nie je normálne! Že sa muselo stať niečo vážne. Spoznal som Doktora, potom pána Starostu... Ach, preboha!“

Neskrýval, že je rozrušený, na rozdiel od ostatných, ktorí boli tiež, ale radšej by sa nechali zabiť, než by to